

בדין נזכר מאחר שיצתה מידו, קב ע"א

א. משנה. הזורק ונזכר מאחר שיצתה מידו, קלטה אחר, קלטה כלב, או שנשרפה – פטור. זרק לעשות חבורה, בין באדם ובין בבחמה, ונזכר עד שלא נעשית חבורה – פטור. זה הכלל: כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה. תחלתן שגגה וסופן זדון, תחלתן זדון וסופן שגגה – פטורין, עד שתהא תחלתן וסופן שגגה.

ב. גמרא. הא נחה – חייב, וחלא נזכר, ותנן: כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה!

ג. אמר רב כהנא: סיפא אתאן ללכתא ומתנא. לכתא ומתנא אוגדו בידו הוא! – כגון שנתכוין לעשות חבורה. – הא נמי תנינא הזורק לעשות חבורה בין באדם בין בבחמה, ונזכר עד שלא נעשית חבורה – פטור!

ד. אלא אמר רבא: במעביר. – והא זה הכלל דקתני – אזריקה קתני!

ה. אלא אמר רבא: תרתי קתני; הזורק ונזכר מאחר שיצתה מידו, אי נמי: לא נזכר, וקלטה אחר או קלטה כלב או שנשרפה – פטור.

ו. רב אשי אמר: חסורי מחסרא, והכי קתני: הזורק ונזכר, מאחר שיצתה מידו קלטה אחר, או קלטה כלב, או שנשרפה – פטור. הא נחה – חייב. במה דברים אמורים – שחזר ושכח, אבל לא חזר ושכח – פטור, שכל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה.

ז. זה הכלל כל חייבי חטאות כו'. איתמר: שתי אמות בשוגג, שתי אמות במזיד, שתי אמות בשוגג; רבה אמר: פטור. רבא אמר: חייב.

ח. רבה אמר: פטור, אפילו לרבן גמליאל דאמר אין ידיעה לחצי שיעור התם הוא, דכי קא גמר שיעורא – בשוגג קא גמר, אבל הכא דבמזיד – לא. ובמאי? אי בזרק – שוגג הוא, אלא במעביר.

ט. רבה /רבא/ אמר: חייב. ואפילו לרבנן דאמרי יש ידיעה לחצי שיעור, התם הוא – בידו, אבל הכא דאין בידו – לא. ובמאי? אי במעביר – הרי בידו, ואלא בזרק.

בסוגיא נדונים מקרים שונים של מעביר זורק, שלא היו בשגגה מלאה ורציפה, אלא חלק מהמקרה היה בשוגג וחלקו במזיד, או ששני החלקים הו בשוגג אך לא באופן רציף.

מקרים אלו תלויים בשלושה משתנים:

סוף הפעולה [שוגג / מזיד]

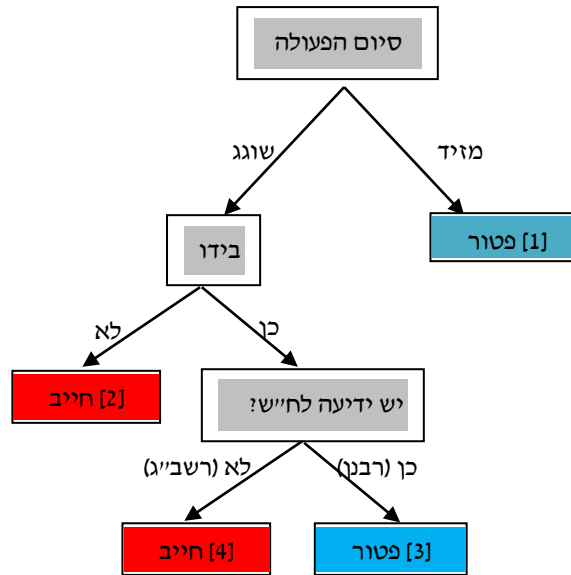
החלק השני של הפעולה [בידו / לא בידו]

ידיעה לחצי שיעור [יש / אין]

בחלק הראשון של הסוגיא [סעיפים א-ו] נדון המקרה של נזכר, דהיינו שסוף המעשה היה במזיד. בסעיפים ג-ד נעשה נסיון לחלק בין אם היתה לו אפשרות לעצור קודם שעשה את המזיד (לכא ומתנא או מעביר), דהיינו שתלוי אם 'בידו' שפטור או 'לא בידו' (שאז חייב), כיוון שאזלינן בתר תחילת הפעולה שהיתה בידו.

ברם, מסקנת הסוגיא, שאין לחלק, וכל עוד המעשה הסתיים במזיד – פטור.

בחלק השני של הסוגיא [סעיפים ז-ט] נדונים מקרים שהמעשה הסתיים בשוגג, אך מכל מקום יש מקום לדון אם חייב משום שבאמצע הפעולה היה מזיד או משום שהיה הפסק בין רכיבי השגגה. נציג את התרשים, ואחר כך נמקם בו את המקרים השונים בסוגיא.

החלק הראשון של הסוגיא [א-ו] (לפי המסקנה) שייך לענף הימני ביותר [1].
החלק השני של הסוגיא מורכב:

מעביר שתי אמות בשוגג שתי אמות במזיד ושתי אמות בשוגג תואם לענף הימני ביותר [1] בתרשים – כיוון שהיה בידו לעצור קודם שתי האמות שבמזיד, הרי זה נחשב שסיים במזיד. [אע"י שבחלק הראשון של הסוגיא לא חילקנו בין בידו ללא בידו, זה משום שכדי להחיל שם מזיד על חלק מהפעולה לא מפריע שחלק זה לא היה בידו, אך לעומת זאת כדי לקבוע מתי פעולה הסתיימה צריך שחלק זה יהיה דווקא בידו, ואם הוא נעשה שלא בידו אין כאן סיום].
זורק שתי אמות בשוגג שתי אמות במזיד ושתי אמות בשוגג תואם לענף השמאלי ביותר [2] – כיוון שלא היה בידו להשיב את המרכיב שבמזיד, הרי זה נחשב סיום בשוגג וכאילו לא היתה הפסקה בין שני השוגגים, ולכן זה שוגג לחלוטין.

המקרה עליו נחלקו רשב"ג ורבנן, הכותב שתי אותיות בשחרית ושתיים בין הערבים, תואם לשתי המשבצות התחתונות – מחד יש כאן סיום בשוגג, אך מאידך כיוון שהיה בידו לעצור קודם סיום זה, הרי שיש כאן הפסקה בין שני השוגגים, וממילא זה תלוי במחלוקת בין התנאים אם יש ידיעה לחי"ש.

ניתן לראות שלמונח 'בידו' יש שני תפקידים שונים בסוגיא (אע"פ שבשניהם הוא משמש לקולא):
כאשר החלק האמצעי של הפעולה נעשה במזיד ואנו שואלים אם חלק זה היה 'בידו' או לא – הרי שה'בידו' מגדיר את המעשה כסופו במזיד, ופטור לכו"ע.

לעומת זאת כאשר הסיום של הפעולה היה בשוגג נשאלת השאלה אם החלק האחרון השוגג היה בידו או לא, אם היה ניתן לעצור לפניו או לא. כאשר הוא 'בידו' אנו מחשיבים את הפעולה ללא רציפה, ותלויה במחלוקת, ואילו כאשר הוא 'לא בידו' אנו מחשיבים את הפעולה לרציפה ומחייבים.